

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četr leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu. — Ustanovniki in deležniki tiskovnih društev dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

Državopravni ali narodni program?

Pod tem naslovom je „Sl. Narod“ brž v sabeto 10. dne t. m. prinesel odgovor na naš članek od dne 8. maja, v katerem smo Slovencem pokazali „državopravno“ stranko*) kot tako, ktere se vsi pošteni Slovenci najlože pridružijo. „Nar.“ neče o tem nič slišati in poudarja vnovič svoje izključljivo narodno stališče v politiki. Iz tega vidimo, da ti gospodje nič ne berejo, karkoli naša — katoliško-pravna — stranka v večih in manjih spisih in knjigah javlja. Ko bi to brali in resno premislili, morali bi vendar slednjič do tega priti, da v sedanji dobi nijeden politikar, ki hoče v imenu in na korist slovenskega ljudstva politiko delati, ne more in ne sme prezirati versko-cerkvenih vprašanj, katera so skoro v vsakem zasedanju drž. zbora na dnevnem redu in bodo še bolj potem, ako liberalni centralisti pri neposrednih volitvah zmagajo.

Volja nas ni pričakati se z „Narodom“ zastran tega, kteri je „najstarejši“ program slovenski, le to ob kratkem povemo, da je on program najboljši, ki zagotavlja pravice na vse strani, in to je ravno državopravne stranke program, ki bi nas lahko vse zedinil.

Naj sledi zdaj članek, ki nam je že pretekli teden od veljavnega moža in domoljuba bil poslan, kterega smo pa bili odložili misleč, da morabit po prijazni besedi pridemo do kakega sporazumljenja, kar se pa dozdam nij posrečilo še. Berite toraj, dragi rojaki, pazljivo članek in potem sodite, kdo da vam najboljše želi.

*) „Nar.“ pravi, da „naenkrat nov program priporočamo.“ Ko bi se uredništvo potrudilo čitati zadnjič omenjeno knjižico te stranke, bi se lahko prepričalo, da tu ni govora o novem programu, nego je le federalistični program, ki je pa tudi kat. cerkvi pravičen.

Vredn. „Gosp.“

? Ura osodepolnega boja za prihodnost Avstrije se bliža. Neposredne volitve so dosegle veljavo državne postave. Ta postava predstavlja Avstrijo na celó novo podlogo; zgodovinski pravni temelj, na kterega so jo stoletja pozidala, ji izpodnaša in jo presnovati hoče po kopitu novošegnega liberalizma, ki taji in zametuje vse, kar je bilo, in si po svojih abstraktnih teorijah prestrojiti hoče državo, cerkvo, sploh vso človeško družbo. V očigled neposrednih volitev žaluje toraj pravna- in glasno glorio poje liberalna stranka. Poreče kdo: pa ne vsa; kajti liberalni Mladoslavenci so jim jako nasprotovali. Mi odgovarjamo: To nasprotje se nam dozdeva le navidezno; kajti večkrat je „Narod“ očitno izrekel, da po tej postavi Slovencem ne more biti huje, kakor dosihmal; da tu in tam (n. pr. na Štírskem) verjetno še več svojih mož spravijo v državni zbor, kakor do sedaj. V principu so in morajo liberalni Mladoslavenci biti za neposredne volitve; kajti ni dvoma, da so neposredne volitve veliko popolnši izraz demokratizma (ljudovlade) kakor posrednje; kar je ne davno tudi Šuselka v svoji „Reformi“ dokazal. Kar jim pri tej postavi po volji ni, je edino to, da se število poslancev ni povsod odmerilo po enakem merilu, in da je še tudi ta postava osnovana na stanovski zastop (Gruppensystem), kterega liberalizem sam po sebi iz cele duše črti; kajti njegov uzor je, človeško družbo razdrobiti v same atome (drobce brez razločka).

Stališče pravne stranke na Slovenskem nasproti neposrednim volitvam je tedaj vse drugo, kakor stališče liberalnih Mladoslavencev. Ti vidijo le verjetno prevago Nemštva po tej postavi in pomnoženo nevarnost za slovensko narodnost; pravna stranka pa gleda na britke nasledke, ki iz doslednjega razvitja tega principa izvirati morajo — ne le v cerkvenih, marveč v zad-

nji vrsti tudi v narodnih zadevah. Ako namreč starodavne zaprisežene pravice niso nič več kakor „zarjeveli pergamenti“, kakor je nekdanj govornik Giskra, potem tudi vse pravice, narodne kakor one, ki si jih je kat. cerkva v teku stoletij v Avstriji pridobila, nimajo nadalje nijene stalnosti in njenega poročstva; odvisne so edino le od volje državnih zborov, kakor nas učijo liberalni zbori v Berlinu in na Švicarskem. — Mladoslavenci pa so izbrisali iz svojega programa vero in cerkev; kajti s ponosom vedno ponavljajo svoje geslo: Vse za narodnost, omiko in svobodo, v tem, ko se naše geslo glasi: „Vse za vero in domovino!“

Iz tega pa sledi, da pravna stranka na Slovenskem nima in imeti ne more zaupanja do centralnega volilnega odbora, kakor ga je osnovala mladoslovenska „Narodova“ stranka v Ljubljani. Ta stranka bo gledala pri svojih kandidatih edino le na to, da so narodnjaki; ali imajo kaj vere, in ktero, na to ta stranka ne gleda, kakor je nedavno „Narod“ naravnost izrekel. Njej je narodnost če ne edina, pa vsaj največja svetinja, ktera ji tako v oči blišči, da ne vidi, da, ako se narodnost stavi na prvo mesto, kakor ona dela v svojem geslu, po tem principu ne razpade kar Avstrija, ampak nastane vesoljni prevrat po vsej Evropi; kajti nikjer še ne vidimo dovršenih narodnih držav, in kje je človek, kteri bi z ozirom na to, da se vsak živi jezik drobi v mnogo narečja in razrečja, postavim zastran Nemčije določiti zamogel, kako dalječ sme in mora svoje meje raztegniti proti severu in jugu, proti izhodu in zapadu, da postane dovršena nemška narodna država? — Toda še tega poročstva nemamo, da bodo Mladoslavenci pri svojih kandidatih gledali edino le na njih rodoljubje, ampak po sedanjih skušnjah smo preverjeni, da bodo — in sicer še le prav ostro po šegi vseh laži-liberalcev gledali na vero, to je, da gotovo ne bodo njenega kandidata sprejeli, bodi si še tolik rodoljub, ako je ob enem tudi določen katoličan. Kakor liberalna stranka, tako bo pa tudi naša stranka pri vsakem kandidatu gledala na vero, le v drugem pomenu; to je, tudi naša stranka ne more proti svoji vesti priporočati kandidata, o katerem že naprej vé, da bode gotovo z liberalci potegnili, kakor hitro pridejo na vrsto cerkvena vprašanja.

Razvidno je toraj, da pravna stranka na slovenskem Štirskelem si ne sme in menda tudi ne bode ničesar oktrojirati dala od tega odbora, kterega so na vrat na nos osnovali, izmed možev pa, kteri delajo pri raznih kat. pol. društvih, ne enega v posvet povabili. Ni tudi razvidno, v čem da bi zamogel centralni odbor nam pri volitvah biti v pomoč, kakor je priznal tudi dopis od Savine v „Novicah“ od 30. apr. Tiskovine, ktere utegne izdajati, bodo govorile le o narodnosti, gotovo pa ne besede o veri in priznavi zgodovinskih

pravic kat. cerkve v Avstriji. Takih tiskovin pa rabiti ne moremo. Odločnost in doslednost velja, ne pa zakotna, enoplatna pravica!

Kakor se na Kranjskem domoljubi ne dajo strahovati enostranskemu „centralnemu“ odboru, tako želimo tudi mi, da nam nobenega kandidata ne skuša vsiliti.

Po vsej cislajtanski Avstriji postopa pravna stranka solidarno ali vzajemno. V vsaki deželi brez ozira na narodnost si snuje svojo lastno agitacijo; tako na Tirolskem, tako na Češkem in Moravskem, akoravno so tam Nemci z Lahi, tukaj pa Slovani z Nemci namešani. Tudi pravna stranka na Štirskelem naj stopi na bojišče vzajemno brez ozira na narodnost. V Gradcu je centralni volilni odbor že osnovan in vemo za gotovo, da je pripravljen vse razglase, poduke itd., ki bodo v zadevi volitve potrebni, izdajati tudi v slovenskem jeziku in nas podpirati v vsakem oziru.

Mi si gotovo ne bomo izbirali kandidatov, ki bi bili slovenski narodnosti na kvar, temveč hočemo tudi mi samih pravih in resničnih narodnjakov, od kterih v cerkvenih zadevah edino to tirjamo, da priznajo njene zgodovinske pravice (jura legitime quaesita) v Avstriji in se v njih krepko obrambo zavežejo, to je, da ne pripustijo, da bi se po pravni poti pridobljene cerkvene pravice drugače prenejale, kakor zopet le po pravni poti, namreč po medsebojnem dogovoru in pritrjenju državne in cerkvene oblasti, nikakor pa ne po prekucijskem liberalnem principu, kteri trdi, da je država edini izvir vsakega prava, ki ga sme po svoji volji ali dati ali vzeti, kakor delajo liberalci na Nemškem in jih posnemati hočejo tudi liberalci v Avstriji. Ako se primeri, da so naši kandidati tudi Mladoslavencem po volji in nas hočejo podpirati — dobro; ako jim pa niso po volji, onda jim bodi svobodna steza: naj storijo, kar jim drago; zgodovina pa bo sodila o našem dejanju. Nespremljivo pa ostane naše glasilo tudi pri volitvah: „Vse za vero in domovino!“ V to ime pomozite nam večni Bog!

Častitim delničarjem banke „Slovenije“.

29. dne maja t. l. bode prvi občni zbor banke „Slovenije“. Ker v programu tega zbora je morebiti najvažnejša točka dopolnilna volitev opravičnikov in pregledovalcev bankinih računov; zato se je sešlo mnogo delničarjev v Ljubljani 9. dne t. m. v razgovor, ki so soglasno priznali, da zaželeni napredek tega velevažnega in lepo bodočnega obetajočega zavoda je odvisen od previdnega in varčnega ravnanja in skrbnega gospodarstva.

V doseg tega cilja in konca morajo se združiti vsi enako misleči delničarji.

V tej stvari posredovati in hvalevredni ta

namen pospeševati se je v imenovanem zboru naložilo podpisnemu odboru.

Vabimo toraj uljudno vse častite delničarje, naj pošljejo najpozneje do 22. maja t. l. svoje delnice brez kuponov enemu izmed podpisanih, ki jih bode precej vložil pri blagajnici banke, legitimacijski list pa potem poslal dotičnemu delničarju.

Delničarji, katerim ne bode mogoče, se osobno udeležiti glavnega zbora 29. maja, naj blagovolijo pooblastilo, ki je natisneno na hrbtu legitimacijskega lista, podpisati in ga brž zopet nam poslati, tako, da je zadnji čas do 28. maja t. m. vse to v redu.

Poleg tega pa prosimo tudi uljudno častite delničarje, naj blagovolijo naznaniti nam svoje mnenje o tem, kateri možje naj bi se postavili za kandidate pri gori omenjenih volitvah.

Gledé na nasvete, po tej poti sprejete, bomo pri končnem skupnem dogovoru posredovali, da se zaupni možje v glavnem zboru banke „Slovenije“ v opravični svet izvolijo.

V Ljubljani 12. maja 1873.

Dr. K. Bleiweis, primarij dež. bolnišnice.

Dr. E. H. Costa, advokat in dež. odbornik.

Josip Kušar, posestnik in trgovec.

Miha Pakič, posestnik in trgovec.

Franjo Ravnikar, blagajnik dež. blagajnice.

F. X. Souvan, posestnik.

Ivan Vilhar, posestnik.

Gospodarske stvari.

Štajarski kopuni kot izvozno blago.

I.

Kakor česka dežela po svojih fazanih, slovi štajarska po svojih kopunih že tudi v tujih deželah. Pri vsem tem pa naši gospodarji vendar še vse premalo gledajo na to panogo kmetijstva, ki bi pri sedajnih trgovinskih pripomočkih lahko še bolj se povzdignila. — Od početka decembra tje do marcija najdeš kopunovo pečenko na jedilniku vsake nekaj bolj odlične gostilnice; ni je svetkovine ne veselice po Štajarskem, da bi dobro pitani kopun kot imenitna pečenka na mizo ne prišel. Tudi menj premožni čislajo izvrstni domači prirodek, ki si ga vsaj ob praznikih privoščijo; kdor koli pa dobrega prijatelja v daljnih krajih ima mu pošlje o Božiču par lepo pitanih kopunov za božičnico. Tako gredó po zimi naši kopuni na Avstrijsko, Nemško, v Italijo in celo na Francosko dalječ okrog. Statistiški popis kaže, da je leta 1869 — 1873 samo na Francosko se poslalo 6000 kopunov iz Štajarskega in Kranjskega.

Koliko bi se tega blaga o pravem času še le spečalo, ko bi ga dovolj dobiti bilo! Pa ravno v zimskem času in ob praznikih ga je tako težko

dobiti, da se gostilničarji in drugi kupci trgajo za dobro pitane kopune, za ktere se tačas povsod poprašuje. Naj povem samo eden primer, koliko bi se tega blaga dalo v dober denar spraviti. Preteklo zimo sem podaril kupčijskemu prijatelju v Genovi 2 para lepo rejenih kopunov; kmalu potem me vpraša omenjeni gospod, ali bi mu ne mogel vsak teden 24—30 takih kopunov v prodajo poslati? Naročilo odstopim tukajšnemu kuretinarju, ki pa pri vsej skrbi ni mogel več ko enkrat postreči naročniku. Cena te kuretine je lansko leto precej visoka bila, in vendar se ni dosedaj navadno pitanje kopunov splečalo, ker je žito predrago. Kmeta sicer ne stane drago, če redi kopune, ker živijo ob mrčesih, rastlinah in njih semenu; treba je pa za pitanje koruze, da so odebelijo in prav okusni postanejo. Če umna in pridna gospodinja umé razne mekine in druge odpadke kopunom v hrano porabiti, si lahko lepega denarja prigospodari. — Vendar pa v sedanjih razmerah še misliti ni na to, da bi se izvažanje kopunov zdatno povzdignilo; popred je treba skrbeti, da se bo reja kopunov povzdignila, potem se bo po njih tudi bolj popraševalo. To se le zgoditi zamore, če se bo kakor n. pr. na Francoskem reja kuretine v večji meri vpeljala. Tako bi zakladalci (liferanti) mogli prevzeti večja naročila, ter bi tudi kmetice lahko prodale, kar so priredile.

Za rana pišeta in posebno kopune bi naše gospodinjje lepega denarja skupile, ko bi imele ali se podučile, kako dobiti potrebne poklaje po ceni. To bi jih vnelo, kuretinske reje marljivo se poprijeti, bi pa tudi gospodarstvu se odprli novi in lepi prihodki. — Kako dobiti kuretini primerne klaje prav po ceni, povemo prihodnjič; želimo pa, da že to, kar smo dozdej povedali, naše slovenske gospodinjje čujejo ali berejo.

Opomba gospodarjem,

ki hočejo iti na Dunaj razstave gledat.

Ni dvomiti, da bi kmetijstvu na korist bilo, če bi se, kolikor le mogoče, gospodarjev kmetijskega stanú k razstavi podalo, da vidijo prelepih kmetijskih pridelkov ter spoznajo kraje in ljudi, kder jih je dobiti. Posebno koristno bi še kmetovalcem bilo viditi, kako da se polje v različnimi mašinami ali stroji in drugim orodjem obdeluje, kar bodo poskušnje na polju pokazale.

Vpraša se le, kedaj da je najboljši čas za gospodarje iti k razstavi. Ta mesec sploh ni svetovati nobenemu, kajti še tudi kmetijske stvari niso v redu. Tako n. pr. poroča „Zagr. gosp. list.“ po „Obzoru“, da so brezozirni Magjari hrvaško — slavonske razstavljalce morebiti za mesec dni izrinoli iz prostorov, ki so jim odkazani bili. — Nekatere v kmetijstvo spadajoče stvari se bodo vidile ves čas do konca oktobra t. l.,

druge le malo časa, in tu sem spadajo ravno stvari, ki so za gospodarje najvažnejše, namreč razstava živiine in poskušnje s kmetijskim orodjem. Treba toraj za pot takošen čas odločiti, da se vidi, po posebnem namenu kmetovalca eno kakor drugo. V ta namen si naj gospodarji zapomnijo naslednje:

Goveda, ovce, koze, svinje, osli in mule bodo v razstavi od 31. majnika do 9. junija (rožnika), konji pa bodo še le na jesen od 18. do 27. septembra razstavljeni. V tem času bode, morebiti največe, ki ga je svet vidil, tekmo vanje s konji ali jezdarjenje za stavo, pri katerem se bodo poskušale najbolj sloveče konjarice svetá za nagrade, med katerimi je največa 15.000 gld. Isti čas od 18. do 27. septbr. je odločen tudi za razstavljenje perutnine (kuretine), psov, maček in rib. —

Divjačina živa in postreljana kakor tudi vse, kar spada v mlekarstvo, bode razstavljeno od 4.—6. okt. Važno za kmetovalce je viditi poskušnje s kmetijskimi stroji, s katerimi se bo delalo, kakor bo vsled vremena zemljišče pripravno, od 23. junija do 30. julija. — O predivstvu z razpostavljenim orodjem bodo razgovori 18. 19. 20. avgusta.

Vsi ti poskusi se bodo godili na grajščini Leopoldsdorf, 4 milje od Dunaja na moravskem polju, in na grajščini Gutenhof, 2 milji od Dunaja. — Ker ne morejo kmetovalci večkrat k razstavi iti, in tudi ne dolgo časa na Dunaju ostati, si naj po tem naznanilu čas izberó, v katerem bo vidil, kar je vsakemu viditi koristno, in kedar more od doma.

Za ljudi, ki ne zmorejo veliko denarja za stanovanje, je vodstvo razstavno najelo velik mlin blizu razstave, v katerem lahko več kot 1000 ljudi prenočišča najde. Večje spavnice imajo po 50, manjše po 8—10 postelj. V manjših se plača za noč 70 kr., v večjih pa po 50 kr.; vzeti se pa mora postelj najmanj za 7 dni. Za stanovanje v tej hiši se je treba pri vodstvu razstave pismeno oglasiti ter povedati, koliko postelj hoče imeti in za koliko časa.

Dopisi.

V Konjicah, 11. maja. — Dnes teden je sv. Florjan tako iz vedrice vplival, da se človeku ni poljubilo izpod strehe iti. Ali vkljub grdemu vremenu se je pri zboru našega kat. pol. društva toliko kmetov, domačih in ptujih sešlo, da smo se jim morali po pravici čuditi. Naj mi še kdo reče, da kmetje za takošna društva ne marajo! Imeli smo lepo priložnost se pogovoriti, kako bode, kadar nove volitve pridejo? Kmetje so nevoljni vednih volitev, vendar nekaj dobrega so te goste volitve le imele. Kmetje se začenjajo vpraševati: kaj je, da moramo vedno voliti? In to vprašanje

jih polagoma pelje k spoznanju, da bi pri nas marsikaj drugače biti moralo, kakor je. Pred vsem je pa to veselo, da se kmetje začenjajo na svoje noge staviti ter nočejo biti več metle, s katerimi bi „purgarji“ pometali. To je posebno v Konjicah in okolici očevidno. Dve občini, ki ste se pred 8 leti bile s trško združile, ste že prosile dež. odbor razdruženja, ker „kmet in purgar ne gresta pod en klobuk“. Trška občina se je temu razdruženju več let ustavljala, ali zdaj je začejala spoznavati, da „prisiljena reč nobena ni dobra“, toraj tudi posiljeno združenje nekdanj samostalnih občin ne. Da bi to le tudi deželni poslanci spoznali! Ob prihodnjih volitvah dobimo brez dvombe več narodnih volilnih mož, kakor predlanskem. Kmetje le pogumno!

Kar novo postavo zadeva, po kateri bi se imela bernja ali kolektura na denar prevreči, so vsi iz osmih far pri društvu zbrani kmetje soglasno izrekli, da bi rajši mošt in zrnje davali, kakor jo pa odkupili. „Bilo bi boljše za nas“, so rekli kmetje, „in za gospode“. Kako je neki to, da pri tej odvezi glas enega samega, ki hoče plačati, več premore, kakor glas 50 drugih, ki hočejo še v „naturi“ (mošt ali zrnje) odrajtovati? Je res uganjka.

Iz Makol, 6. maja. (Šolske nadloge.) — Naš šolski oglednik menda ne pomisli, da je na se vzal dolžnosti starišev in njih otrok, njih v šolski zadevi zastopati. Prepričati se o šolskem uku in o rednem obiskovanji šole, je našemu šolskemu ogledniku najmanja skrb. Zadovoljen častitljivo ime šolskega oglednika nositi, misli, da so s tem njegove dolžnosti opravljene.

S tem šolskega oglednika k zvestemu izvrševanju njegovih dolžnosti resno opominjamo; če pa svojemu poslu ni kos*), naj rajši tako skrb odloži, ker bi si skoz nemarnost v svojih vestnih dolžnostih sodbo staršev in njih otrok nakladal.

V imenu več Makolčanov prijatelj šole.

Iz Lembaha. V sredo, 7. maja so prišli gospodje bogoslovci iz mariborskega semenišča na našo prijazno Slovensko goro ter imeli tukaj vpričo obilne množice pobožnega ljudstva slovesno sveto mešo in pridigo k časti matere božje, kraljice majnika, potem je bil majski izlet in obed pod milim nebom na šentpavelski pristavi v Limbušu. Čuli smo sopet enkrat mile glasove ubranega slovenskega petja in se nekako otožnega srca spominjali preteklih let, ko so se v Mariboru in okolici pogosto vršile narodne veselice z lepim petjem, a poslednja leta je liberalni, nemškutarski mraz vse lepe cvetlice narodnega življenja poparil. Le pri dijakih in gg. bogoslovcih še ima slovenski slavček tibega zavetja, iz ktereга včasih mile pesmice glas zaslišimo.

*) Taka se zvečema povsod godi, česar pa niso toliko ljudje krivi, marveč postava, ki tirja od pristojnih ljudi, kar le dobro izučeni in veljavni storiti zamorejo.

Brž drugi den po narodni veselici je pa v omenjeno kapelico na Slovenski gori po noči neki hudodelnik pod pragom prekopal, ker vrat zavoljo močnega zaklepa ni mogel ulomiti, ter je razbil cerkvene škrinjice, ktere so pa nekaj dni poprej izpraznjene bile, in tako je težko nad eden goldinar dobil. Potem je ulomil omaro cerkvenih oblačil ter vse razmetal, seboj pa ni nič vzel. Našel je v omari ključ od tabernakelna, ga odperl, presveto Rešnje Telo iz monštrancije vzel, pa vendar oboje na evangeljski strani altarja pustil, ker je spoznal, da je monštrancija iz nežlahatne kovine; samo lunulo je pretrl, in slednjič se po svoji lesičji poti pod pragom iz kapele izmuznil, menda s kislim obrazom, da mu je hudodelstvo tako malo vrglo in vendar dušo s strahovito pregreho božjega ropa obtežilo.

Za tata se ve da ne vemo, ker se skoro vsak dan na kope ciganov in drugih potepuhov brez dela okoli vlačí in ubogo, z mnogimi davki obloženo ljudstvo nadleguje, človeka pa ni, ki bi tej drhali pot zaprl. Kam smo dospeli?

V Makolah, 11. maja. (Žalostni nasledki pijanosti.) Iz mnogo krajev smo že čuli glas, kako da letos pijanost svoje ljubljence pobera. Tudi pri nas je ona morilka od novega leta sem že 4 možake, zrele vinske brate, pod grudo spravila. Če bode tako še dalje šlo, utegnejo sčasoma preveč postrežljivi krčmarji svoje goste čisto zgubiti.

Prvega, že postaranega, neoženjenega možaka je strupena žganjica zadušila. Bil je neki dan v slabo sloveči krčmi v družbi svojega vinskega brata, kateri mu je žganjice, kolikor je le piti zamogel, kupoval, dokler ga ni strupena pijača na mestu zadušila in je pijanec dušo izdihnil.

Drugi, tudi neoženjen, je neki večer poln vinskega duhá proti domu švedral, v vodo štrbunknil in utonil. Nad 4 cele tedne je nesrečnež vodo piti moral, dasi je pri življenju piti ni hotel. Še le čez 4 tjedne so ga namreč bili iz vode potegnili.

Tretji, ki nam je umrl, je neki oženjen prileten mož, dobro znan pijanec, kateri je le takrat trezen bil, kader vina ni dobil.

Četrti mlad, 28leten mož, je 6. t. m. prav grozovitno smrt storil. Njegov malovredni oča se je bil podal s ženo svojega sina, ktera je že delj časa od svojega vedno pijanega moža silno veliko pretrpeti morala, po opravkih v Sl. Bistrico. Doma ostali mož zvedši, da mu hočeta oča in žena zaradi njegove zapravljivosti oskrbnika (kuratorja) postaviti, gre pijan še tisto noč ob 10 uri po neka pisma v kočó svojega očeta. Ko se pa oča brani mu jih dati, jih vzame po sili in odide. Razsrden oča popade sekiro in gre za njim. Ne dalječ od hiše se snideta in zgrabita. Sin, močen hrust, podere očeta na tla in ga davi. Na klic starega mu pride nja vlačuga z motiko na pomoč. Z njeno pripomočjo oča sinu s sekiro glavo raz-

bije in še na drobovji močno poškodva. Ali pijanec, sužen svoji strasti, še v takem stanu nima mirú domá. Z razbito glavo in poškodvano drobovino še hodi od krčme do krčme svoje skeleče rane z vinom si hladit in žuga očetu in nja vlačugi: kader zopet k moči pridem, bom oba ubil! Pa vnetje po črevah in prsih je njegovemu žalostnemu življenju konec storilo. Kot znamenje brezsrčnosti pri tem je pa še to, da se je brezvestni oča s svojim zločinstvom še nekako bahal, rekoč: Lepše je, če oča sina ubije, kakor pa, ko bi sin očeta! Mi pa pravimo: Za očeta bi pa gotovo veliko lepše bilo, ako bi bil svojega sina boljše izredil in sam pošteno živel; tako bi bil imel sam veselih dni na svetu, in bi ne bil doživel, da mu nesrečni sin prezgodaj umrje, on sam pa v ječi pravice čaka. — Naj bodo ti žalostni prigodki vsaj drugim v svarilen nauk!

Od sv. Lenarta, 12. maja. (Same hudobije.) — Tukaj imamo „purgarja“, Spici po imenu, ki je v nedeljo 11. maja res prav „špicasto“ delal. Postavil se je namreč s žandarji in s policajem na mešno stezo ter odganjal poštene Lormančane, kateri že dolže po tej stezi k Božji službi hodijo kakor je Spici po Laškem bruse nosil. Menda je mislil s tem zabraniti, da bi tudi Lormančani — po njegovem izgledu — v cerkev več ne hodili.

8. maja po noči ukradli so tatovi v Lormanji kravo, 11. dné t. m. so prišli v drugič kot pravi razbojnik. Skoz steno spležejo v hišico, v kateri ste spali mati in poštena hči. Najprej zadenejo na hčer, ki se brž prebudi in začne kričati. Tat ji žuga, da jo pri priči ustrelí, ako ne molčí, in res dvakrat s pištolo po njej ustrelí, pa je k sreči ne zadene. Potem pa grozovitnež sproži po materi udovici ter jo v ramo zadene. Tri krogle so našli v rani, ker je hudobnež najbrže z revolverjem streljal. Še le pred pol letom so ji kravo ukradli, zdaj si tudi več življenja zvesta ni. — Vprašamo, zakaj si sme vsak capin revolver kupiti? Ne bi li dobro bilo, puškarjem prepovedati, da ne prodavajo revolverjev, razen onim, ki prinesó dovoljenje od gospôške za to? —

Iz Ptuja, 13. t. m. (Sijajna zmaga!) — Iz skupine velikega posestva so v okrajni zastop izvoljeni naslednji gospodje naše stranke: Grof Wurmbrand Gundaker, Šenbeter Ivan, Druževič Ig., Pihlar Jož., Meško Jak., Kaiser Martin, Rajšp Ferdo, Jurca Ant., Svoboda Anton, Dr. J. Ploj. Prva dva skoz in skoz poštena in Slovencem pravična moža sta izvoljena namesto Vojska Jan. in Raiča B., ki sta bila nasvetovana. Ker bodo brez dvoma tudi kmetijske občine vseh 10 od narodne stranke nasvetovanih volile, imamo Slovenci večino, ako le volilci iz trga Gore svoja dva narodna zastopnika volijo, česar se je tudi nadjati. Zdravo torej vrlim volilcem!

Občni zbor

kat. tiskovnega društva,

ki se je 13. t. m. obhajal, se je vršil v naj lepšem redu in v nazočnosti blizo 50 družbenikov. — Po odborovem nasvetu se je sprejela prememba §. 4., da namreč zanaprej prenehate vrsti ustanovnikov in podpornikov in ostanejo samo deležniki, ki plačujejo kakor dosihmal po 5 gld. na leto, pa prejemaajo društveni list brez naročnine. (O tej zadevi spregovorimo več o drugi priliki.) G. Hermanov predlog zastran trikratnega izdavanja „Gospodarja“ na mesec je padel. Glasna zahvala se je vender izrekla gosp. He manu, ki s tolikimi žrtvami in trudi podpira društvo in njegov list in je tudi ta predlog stavil edino le z namenom, da bi se list še bolje razširil med ljudstvom, poduka toliko potrebnim. — V nov odbor so bili voljeni gg.: Bohinec, Herman, Hrg, Hržič, Kosar, Modrinjak, Dr. Pajek, Šinko, Stranjšak, in za namestnike gg. Matjašič, Fleck, Lacko, Brglez. — Društveni račun priobčimo potem, ko ga bodo gg. pregledovalci odobrili; spremembe društvenih pravil pa takrat, ko jih e. kr. namestnija potrdi. Z navdušenim nazdravom na sv. Očeta Pija IX., ki so 13. maja svoj 82. rojstni den obhajali, se je sklenilo zborovanje, ki je najlepše pokazalo, da je ljubezen, sloga in nesebičnost le tam, kjer vladajo prava načela.

Slednjič je skupščino enoglasno in navdušeno izrekla naslednjo

Z a u p n i c o

blagor. gospodu Dr. Costi v Ljubljani.

Denes v Mariboru o priliki obletnice kat. tiskovnega društva zbrani družbeniki izrekajo gospodu Dr. Costi v Ljubljani svoje popolno pripoznanje in srčno zahvalo za njegovo modro, žrtvalno in brezsebično delovanje na polji javnega življenja sploh, posebno pa z ozirom na opravišstvo domorodnega podvzetja „zavarovalne banke Slovenije“, ter želijo, da blagi gospod še na dalje se poteza za narod Slovenski!

V Mariboru dne 13. maja 1873.

Za poduk in kratek čas.

Na čast stoletnici krompirjevi.

Letos je 100 let, kar so se naši predniki še le prav poprijeli krompir saditi. Spodobi se tedaj, da stoletnici „velikega dobrotnika človeškega“, kakor se krompir po pravici imenuje, danas odkažemo jedno prvih mest v našem listu.

Naj bi se gospodarji, ki so letošnje leto krompir v zemljo pokladali, spomnili leta 1773., ko je učeni dr. Parmentier v Parizu spisal knjigo na hvalo krompirju, ki mu jo je spisati naročila Fran-

coska akademija zlasti zato, da bi zdramila kmetovalce k sajenju krompirja in tako se živež naklonil ljudstvu, ki je na Francoskem prejšnja leta hudo lakoto trpelo. In dr. Parmentier je tako izvrstno spisal to knjigo, da ga je akademija Pariška poslavlila s častnim darilom, in da od onega časa so kmetovalci se odkrižali mnogih vraž, ki so jih popred imeli proti krompirju in se na Francoskem, potem pa tudi po družih deželah močno poprijeli krompirja.

Od leta 1773. tedaj še le se more šteti razširjenje krompirjevega sajenja, zato je po pravici letos „stoletnica“ njegova.

Prvotna domovina našega krompirja je severna Amerika. Čeravno je neki Angleški trgovec s sužnimi, Hawkins po imenu, prvi l. 1565 krompir iz Peru-a na Angleško prinesel, vendar se nihče ni takrat brigal za-nj. 20 let pozneje, to je 1585 ga je France Drake iz Virginije so-pet na Angleško pripeljal. Zdaj so ga začeli sem ter tje saditi, al le malo veselja je še bilo do njega. Razširjala se je celó vraža, da se po vžitku njegovem človeku spustijo prhaji ali gobe (Aussatz) po koži. Vse to je oviralo, da je preteklo skoro 200 let, predno so se ljudje krompirja dobro poprijeli.

Res je sicer, da krompir spada med rastline, ki imajo neko omotično strupenino v sebi; al te strupenine ni celó nič v zrelem krompirju; nahaja se le v nezrelem krompirju, v perji njegovem, cvetnih jagodah njegovih in pa v kalih krompirjevih, to je, tistih poganjkih, kedar krompir v hramih cvesti začne. Zato je prepovedano, nezrel krompir prodajati; nevarno je pa tudi pokladati cvetne jagode ali kali krompirjeve. V zrelem krompirju pa je samo močič, beljakovec in gumi in pa nekaj malega družih nedolžnih tvarin; po vsem tem je krompir tečna in zdrava jed.

Ko je v Evropo in naše dežele prišel krompir, niso se ga ogibali ljudje toliko zato, da bi se bili bali strupenine, ki je v gori imenovanih delih krompirjevih, za ktere še vedeli niso; marali le zato niso za-nj, ker je bil tuja stvar, ki je niso poznali. „To ni za ljudi, to je za živino“ — tako so govorili veliko veliko let povsod. Le sčasoma se jim je vrnilo prepričanje, da je krompir tudi dobra jed za človeka, in gosposke in družbe kmetijske imele so dokaj truda, da so ga kmetovalci začeli saditi. Tako je, kakor se bere v „Zgodovinskih črticah e. kr. družbe kmetijske na Kranjskem“, ki jih je dr. Jan. Bleiweis na spomin stoletnice njene spisal in družba leta 1867 na svetlo dala, družba kmetijska na Kranjskem premije dajala kmetom, ki so največ čbel redili, murbovih dreves sadili, največ krompirja pridelali.

Tako so se sčasoma premagale ovire, ki so zadrževale sejanje krompirja, ki je dandanes poglaviten živež ljudem tako, da od tistihmal, kar se krompirja povsod obilno sadi, nikoli v vsi Evropi na enkrat lakote ni bilo.

Spodobi sa tedaj, da se hvaležni spominjamo leta 1773., po katerem je krompir došel do tega, da so ga začeli povsod saditi. Časnik „Jura“ zato predlaga, naj bi se stoletnica krompirjeva obhajala s kako posebno slovesnostjo zdaj pri Dunajski veliki razstavi. („Novice.“)

(Cvet nemškutarke omike.) V Mariboru, kder se je stoletja sem kakor tudi zdaj v šolah na vse kriplje nemškutarilo, smo te dni na oglih brali naslednje naznanilo: „Hirr wird ein Salite Herr auf spät genommen. Haplaz. Rückweg in 1. Stok.“ — Pri sv. Lenartu v Slov. goricah, kjer tudi Bismarkovih „sauhirtov“ vse gomezi, je bla nedavno nemškutarca, zapletena v neko pravdo, pred sodnijo. Uradnik jo bara: „Imate priče?“ Nemškutarca se odreže: „I hob draj pričn.“ Vzbudilo je to splošen smeh, kajti se „pričn“, nemški „Pritschen“ imenujejo ležnice, na katerih jetniki in tudi vojaki na stražah spijo.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Pretekli teden so se na Dunaju strašne reči godile, katerih konec še živa duša ne vidi. Dunajska borza, tržišče za ves denarni papir, je naenkrat obnemogla, tako da so nekatere akcije razen državnih in drugih začasno vso ceno zgubile, druge pa več menj nizko padle. Ves pameten svet je prerokoval, da ne bode nikdar dobro, ko ustavoverna vlada dovoljuje brez konca in kraja nove banke, pri katerih so le hoteli nekteri sleparji v najkrajšem času obogateti. Naj v izgled sleparstva na Dunaju samo to povemo, da je med skoro neštevilnimi bankami tudi ena za — „konjske žeblice“, „Hufnagel-Aktiengesellschaft!“ Ker je borza take akcije v trgovino vzela, mnogo bank pa ni moglo obstati, se je zgodilo, kar ni moglo izostati: sleparstvo je prišlo na dan, zaupanje je vničeno. — Mnogo, malo poprej bogatih, je obožalo, čuje se o mnogih obupnih samomorih, vseh nesreč pa prešteti ne bo. — V tolažbo bodi našim bralcem, da se zgube pri državnih papirjih in obligacijah zemljišne odveze in sploh pri takih papirjih, ki niso izdani po sleparskih bankah, ni zgube bati. Tudi akcij banke „Slovenije“ to čisto nič ne zadeva, ker niso v borzni trgovini, toraj jim tudi židovi cene dati ali vzeti ne morejo. Nesreča, čeravno velika zaradi premnogih nedolžnih, ki bodo strašno zgubo imeli, bode pa tudi dober sad rodila: spoznati se utegne v najviših krogih, da je vse hvalisanje o strašanskem gospodarskem napredku — gola sleparija krščenih in nekrščenih židov, ki so nezvedenim ljudem denar iz žepov kradli in ga ustavakom na korist — pri volitvah izmetavali. — Ker pa roka roko umije, prihajajo iz Dunaja glasovi, da hoče — pomagati vlada! Bog nas tega varuj; naj si banke same pomagajo,

ako hočejo borzo iz blata potegniti in vzdržati. Čuje se, da bo dunajska banka (Nationalbank) po cesarski naredbi odvezana pogodbe v §. 14 pravil izrečene, da namreč več bankovcev izdati ne sme, kakor ima kovinskega zaklada v zalogi, 200 milijonov. Po tem takem bode brž izdala toliko bankovcev, da borzi do sape priti pomaga. K temu je tudi ogerski drž. zbor le z 108 glasovi proti 100 dovoljenje dal. Tako bi vsa država zaradi dunajskih sleparjev še več papirnatega denarja vzeti morala, in da sleparjenje dalej trpi, se — Bog vedi za koliko let — odloži zdravnanje med papirnatim in kovinskim denarjem! —

Delegacije so delo skončale. V dveh rečeh se niste mogle pogoditi: zastran Werndlovih vojaških pušek, katerih je ogerska delegacija samo 50.000, avstrijska pa 75.000 dovolila, razloček pri stroških znaša nad 1 milijon gl.; druga reč zadeva stroške vojnega ministerstva (699.473 gl.) za vojaško granico v prejšnjih letih; egerska delegacija jih je stavila med skupne stroške, avstrijska delegacija pa je bila za to, da le Ogersko te stroške trpi. Pri vkupnem glasovanju je vsaka stran pri svojem ostala, in tako se omisli menj pušek, denarji za granico so pa itak že zdavno potrošeni. — V povišanje plače skupnim uradnikom je pa oger. delegacija slednjič privolila.

Kakor da se osoda neusmiljeno maščevati hoče nad vsemi ustavaki, je te dni tudi dunajski preč. nadškof Rauscher in vsa uradno-cerkvena „Volksfreundova“ stranka debelo pod nos dobila. Zastopniki državnopravne stranke na dolenjem Avstrijskem, ki je štela z dunajskimi vred 68 društev, so razglasili, da prepustijo vse delo ob prihodnjih volitvah — vladinim katoličanom, kateri so vse storili, da so kat. politiška društva — opešala. V nemštvo zaljubljeni kardinal je s federalisti vred vso državnopravno stranko v gospodski zbornici hudo žalil; iz druge strani je pa vsled Stremayerjeve pomoči za ustavoverne duhovnike mnogo jih popustilo vse politično delovanje, da se ne opečejo. Sicer je to prav žalostno, ali prepričani smo, da pride skoro čas, ko si bodo sopet vsi h krepkemu delovanju roke podali, ker se bodo prepričali, da z Rauscherjevo katoliško stranko nič ni. Če nas pa „Narod“ zaradi tega prigodka na laž stavlja, češ, da državnopravna stranka se ne množi, marveč v šibre gre, mu odvracamo, da bi se po njegovi logiki tudi reči moralo, ka pada federalistov stranka, ker so se ji nekteri Dalmatinci zneverili.

V Ljubljani se je sestavil volilni odbor za Kranjsko, v katerem so gg.: Dr. J. Bleiweis, dr. Costa, Graseli, Jeran, Klun (pa ne tisti zavihani klun dvorni svetovalec), Murnik, Pakič, Perme, Petričič, Pirnat, dr. Poklukar in dr. Zarnik. Ta odbor bo skrbel za Kranjsko. — Čuje se, da hoče odbor grofa Hohenwarta med kandidate vzeti, kar je prav srečna misel. — O novem škofu še zdaj nič gotovega ni; preč. g. kanonik v Ce-

loveu, dr. Müller, na kterega se je na Dunaju mislilo, neče neki težavne službe prevzeti.

Galicija. Od poslancev sklicani zbor je z malo večino glasov sklenil, da stopijo novoizvoljeni poslanci v drž. zbor, da se pa držijo federalistov. Čuden sklep! Kdo vé, kaj sklenejo po volitvah drugi federalisti, in kakošni poslanci se na Poljskem izvolijo?

Vnenje države. V Fuldi na Nemškem zbrani preč. škofi so razposlali vsem dušnim pastirjem in vernikom prekasen pastirski list gledé trinoških postav zoper kat. cerkev. Sicer še niso postave potrjene; svojemu poklicu zvesti, zares apostolski višji pastirji pa neustrašeno izrekajo, da se takim naredbam nikdar udali ne bodo. „Deo gratias!“ vsklikue k temu vrli list „Germanija.“

Na Španjskem strahujejo rudečkarji posebno po mestih ljudi, vlada pa nema moči, gra-bežem se ustavlja. Cele trume ljudi beže iz de-že. Karlistem pomaga med drugim tudi — be-darija vladnih ljudi. Tako je general Belarde, ki se proti Karlistem vojskuje, razglasil bedasto povelje, da se morajo vse na samem stoječe hiše — zadelati, češ, da služijo Karlistem v zavetje, če ne, jih porušiti ukaže. To je ubogo kmečko ljudstvo silno razkačilo, ker bi ljudje morali menda skoz luknje na dimnikih v svoje hiše. — Sicer so zdaj volitve v državno skupščino, ki bo odločila, kakošna da naj bo vlada.

V Rimu so se mestni capini z vojaki pulili, ker je vlada prepovedala shod, ki je bil zato sklican, da se drhal zoper samostane, v katerih redovniški generali prebivajo, glasno zadere in poslance, ki še menda zastran dotične, na dnevni red spravljene postave omahujejo, v strah pravi. — Italijanski kralj ne pride bajé k dunajski razstavi, ker se menda francoskega naroda boji, ki ne bo mirno gledal, ako se res zgodi, kar se go-vori, da bi namreč Ruska in Avstrija s Prusi stopile v zvezo, ktera bi le Prusom proti Francoskemu bila na korist.

Razne stvari.

(Rodoljubi ptujskega vol. okraja) so v skupščini 11. t. m. dež. poslanca in odbornika gosp. Hermana soglasno postavili za kandidata pri volitvi v drž. zbor. To časti kakor rodoljube, tako tudi predragega nam Hermana, kateri utegne iz ljubezni do našega naroda tudi še to zá-nj darovati, da kandidaturo prevzame.

(Imenitni in grdi zapeljivci.) Celjska okrožna sodnija je 11. t. m. 4 gospode celjskega mesta zaprla kot zapeljivce od 9—14 let starih deklet, katerih so v kakih 9 mesecih blizo 10 grdo zape-ljali. Ti čedni gospodje so: dva brata W., eden doktor zdravilstva, drugi pa trgovec; nadlajtnant B. celjskih lovecev in knjigotržec T. Menda so vsi iz šole liberalcev, ki v Celju tako silno napreduje.

(Svarilo.) V Razborju nad Laškim se je

neki kmet proti ukazu gospôske podal na Kranjsko in je tam 2 para volov kupil za 600 gl., ter jih domu prignal. Gosposka to zvedši mu siloma vzame vole, jih proda 10. t. m. na Laškem po dražbi (? Vredn.) in še kmeta obsodi v 3tedenski zapor. Res ostra je ta kazen, pa z dobrim se našim kmetom malo kedaj dopové, kakó skrbno se je treba varovati, da se živinska kuga tudi pri nas ne vgnjezdí. Varujte se toraj vsaj lastne škode in kazni!

(Učitelji mariborske okolice) so se ločili mestnih gospodov tovarišev, ter si pod vodstvom umnega g. učitelja Dominkuša posebno učiteljsko društvo napravili, ktero se je 1. t. m. slovesno pričelo. Vsled tega velik razsrd na strani — menda le nekterih mestnih učiteljev, katerim je glasil „Marb. Ztg.“, glasonoša in odvetnik pa — skoz in skoz nemški — Jaksche.

(Katal. političko društvo) pri sv. Lenartu v Sl. goricah ima prihodnjo nedeljo 18. t. m. občni zbor v g. Leserjevem vrtu. Po primerni besedi se bode volil nov odbor, potem je veselica s tombolo. Začetek ob 4. uri po poldne. Vsi udje in narodnjaki se prijazno vabijo. Odbor.

(† Ant. baron Cozj), mož v najlepšem pomenu besede, pošten narodnjak in ud našega tisk. društva, je 9. dné t. m. po sprejetih sv. zakramentih v Ljubljani umrl. Truplo se je slovesno prepeljalo na pokopališče v Predoslje nad Kranjem, kder je pokojnik grajščino in svoja posestva imel. Zastopniki vseh narodnih društev, deželni predsednik, dež. glavar z dež. odborom, mestni zastop in mnogo drugih spremilo je truplo blagega pokojnika do velike ceste, ki pelje v Kranj. Pevci iz Ljubljane in Kranja so mu nagrobnico zapeli. — Bog daj blagemu domoljubu večni mir in pokoj!

Tržna cena pretekli teden	V Mari- boru		V Ptuju		V Celju		V Varaž- dinu	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.
Pšenice vagan	6	60	6	30	6	50	5	55
Rži	4	—	3	80	4	40	3	80
Ječmena	—	—	3	30	4	—	3	—
Ovsa	2	10	2	15	2	40	—	—
Turšice (koruze) vagan	4	10	3	90	4	—	3	92
Ajde	3	50	3	10	4	20	3	70
Prosa	3	80	3	30	4	—	—	—
Krompirja	1	40	1	30	2	—	1	50
Sena cent	1	50	2	10	1	20	1	40
Slame (v šopkih)	1	40	1	80	—	80	1	40
„ za steljo	—	90	1	10	—	60	1	—
Govedine funt	—	30	—	32	—	32	—	24
Teletine	—	29	—	30	—	28	—	24
Svinjetine	—	32	—	32	—	40	—	32
Slanine	—	34	—	34	—	36	—	36

Loterijske številke:

V Trstu 10. maja 1873: 15 32 31 62 7.

Prihodnje srečkanje: 24. maja.